

PRZEMYSŁAW WOŁOWSKI¹

Uprawnienie dłużnika do składania pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w postępowaniu upadłościowym prowadzonym wobec osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej²

Wpłynął: 27.07.2023. Akceptacja: 5.09.2023

Streszczenie

Od 1.12.2021 r. zasadą jest, że w postępowaniu upadłościowym pisma procesowe oraz dokumenty wnosi się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe z wykorzystaniem udostępnianych w tym systemie formularzy. Wyjątek od powyższej zasady stanowi m.in. uprawnienie osoby fizycznej do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej i innych pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem tego systemu.

W publikacji przeprowadzono analizę, czy przedmiotowe uprawnienie osobie fizycznej przysługuje tylko w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości, czy też w postępowaniu upadłościowym prowadzonym po ogłoszeniu upadłości.

Słowa kluczowe: dłużnik, upadły, upadłość, pismo procesowe, zasada równość, norma prawna.

---

¹ Prof. Przemysław Wołowski – Akademia Leona Koźmińskiego (Polska); e-mail: pwolowski@kozminski.edu.pl; ORCID: 0000 0003 1386 5874.

² Badania wykorzystane w artykule nie zostały sfinansowane przez żadną instytucję.

PRZEMYSŁAW WOŁOWSKI

Entitlement of the Debtor to File Pleadings and Documents Bypassing the Information and Communication System Handling Court Proceedings in Insolvency Proceedings Against a Non-business Natural Person³

Abstract

Since 1 December 2021, the rule applicable in bankruptcy proceedings has been that all pleadings and documents are filed exclusively via the IT system supporting court proceedings using the forms available in this system.

An exception to this rule is inter alia a natural person's right to file a request to declare personal bankruptcy and all pleadings and documents without using the system.

The publication analyses whether this entitlement is granted to a natural person only in bankruptcy proceedings or in bankruptcy proceedings conducted after the declaration of bankruptcy.

Keywords: debtor, bankrupt, bankruptcy, pleadings, the principle of equality, legal norm.

---

³ The research in this article has not been supported financially by any institution.

Wprowadzenie

Od dnia 1.12.2021 r. obowiązują przepisy ustawy z 1.12.2018 r. – o Krajowym Rejestrze Zadłużonych⁴ i przepisy ustawy z 28.5.2021 r. – o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych oraz niektórych innych ustaw⁵ reformujące prawo upadłościowe⁶ oraz prawo restrukturyzacyjne⁷. Jednym z celów tej reformy było przyspieszenie i zwiększenie efektywności postępowania upadłościowego oraz restrukturyzacyjnego, m.in. przez wprowadzenie elektronicznych środków komunikacji⁸. Konsekwencją wprowadzenia do postępowania upadłościowego i restrukturyzacyjnego elektronicznych środków komunikacji jest nałożenie na uczestników postępowania obowiązku wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów w tych postępowaniach za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe.

Oczywiście od powyższego obowiązku ustawodawca przewidział wyjątki. Jednym z tych wyjątków jest uprawnienie dłużnika do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości i innych pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w postępowaniu upadłościowym prowadzonym wobec osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej (art. 491² ust. 3 w zw. z art. 216aa Pr.Upad)⁹.

W literaturze przedmiotu reprezentowany jest pogląd, że przedmiotowe uprawnienie przysługuje dłużnikowi tylko w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości¹⁰. Zgodnie z tym poglądem w postępowaniu prowadzonym po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej dłużnik/upadły nie może składać pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe.

⁴ Tekst jedn.: Dz.U. z 2021 r., poz. 1909; dalej: KRZ.

⁵ Dz.U. z 2021 r., poz. 1080.

⁶ Tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r., poz. 1520 ze zm.; dalej: Pr.Upad.

⁷ Tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r., poz. 2309 ze zm.

⁸ Por. Uzasadnienie do ustawy o Krajowym Rejestrze Zadłużonych, Druk sejmowy nr 2637, Sejm VIII kadencji, s. 20; dalej jako: uzasadnienie.

⁹ Tzw. upadłość konsumencka.

¹⁰ I. Gil, J. Gołaczyński, Ł. Goździaszek, K. Rogala, *Ustawa o Krajowym Rejestrze Zadłużonych. Komentarz*, Legalis 2023, kom. do art. 19 uw. 148 i tam cyt. literatura; A. Hrycaj, *Czy po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej upadły-konsument może składać pisma procesowe drogą tradycyjną („papierowo”) czy też jedynym dopuszczalnym trybem jest złożenie pisma w KRZ?*, <https://ipuir.lazarski.pl/pl/aktualnosci/> (dostęp: 25.08.2022).

W niniejszej publikacji przeprowadzona zostanie analiza mająca na celu zdekodowanie treści normatywnej art. 491² ust. 3 Pr.Upad i w konsekwencji odtworzenie normy prawnej w oparciu m.in. o ten przepis. Analiza co do zasady została przy tym przeprowadzona w oparciu o koncepcje wykładni derywacyjnej.

Dla poprawności wyводу w pierwszej kolejności należy odkodować z przepisów prawa upadłościowego normę prawną, która nakłada na uczestników postępowania obowiązek wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. Następnie należy przeanalizować, jaka zachodzi relacja pomiędzy art. 216a ust. 1 Pr.Upad, a art. 216aa Pr.Upad oraz pomiędzy art. 216aa Pr.Upad i art. 491² ust. 3 Pr.Upad. Przeanalizowanie tych relacji ma na celu odczytanie wyrażen normokształtnych zawartych w tych przepisach i w konsekwencji odtworzenie norm prawnych.

Kolejnym etapem analizy jest zdekodowanie zwrotu „dłużnik”, który jest w art. 491² ust. 3 Pr.Upad. Odczytanie treści normatywnej tego zwrotu pozwoli ustalić, czy w upadłości konsumenckiej dłużnik ma uprawnienie do składania pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe również po ogłoszeniu jego upadłości.

Obowiązek procesowy wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów w postępowaniu upadłościowym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe

Zgodnie z art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio* w postępowaniu upadłościowym pisma procesowe oraz dokumenty, z wyłączeniem pism i dokumentów, o których mowa w art. 216ab, wnosi się wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe z wykorzystaniem udostępnianych w tym systemie formularzy. W zdaniu pierwszym art. 216a ust. 1 Pr.Upad zostały zawarte takie elementy syntaktyczne normy prawnej jak okoliczności oraz nakaz zachowania się. W związku z tym jest to przepis zrębowy niezupełny, gdyż nie określa adresata normy, czyli jednego z elementów syntaktycznych normy prawnej.

Uwzględniając przepisy uzupełniające, przepis zrębowy niezupełny (art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio*) należy uznać, że adresatem nakazu wnoszenia pismo procesowych oraz dokumentów w postępowaniu upadłościowym wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe są uczestnicy postępowania oraz pozasądowe organy postępowania upadłościowego jeżeli pismo procesowe oraz dokumenty organ ten składa do sądu albo sędziego-komisarza (art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in fine*).

Przepis art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio* jest przepisem niezupełnym logicznie, gdyż zawiera zwroty relatywne (tj. wprost nie wskazuje o jakich pismach procesowych oraz dokumentach jest mowa). Należy jednak podkreślić, że przepis ten jest tak sformułowany, że sam nie wskazuje przepisów, które logicznie uzupełniałyby normę. Skoro więc sam ustawodawca w art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio* nie wymienia, o jakich pismach procesowych oraz dokumentach jest mowa (z wyłączeniem pism i dokumentów, o których mowa w art. 216ab Pr.Upad), to zgodnie z zasadą *lege non distinguente nec nostrum est distinguere* należy przyjąć, że obowiązek wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów wyłącznie za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe odnosi się do wszystkich pism procesowych oraz dokumentów niezależnie od ich rodzaju¹¹. „Wniosek ten jest zgodny z założeniami ustawodawcy, który przyjął, że, akta sprawy upadłościowej i restrukturyzacyjnej są prowadzone i przetwarzane w systemie teleinformatycznym obsługującym postępowanie sądowe”¹².

Z uwagi na to, że przepis zrębowy niezupełny (art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio*), który reguluje w postępowaniu upadłościowym problematykę wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów, za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe z wykorzystaniem udostępnianych w tym systemie formularzy jest umiejscowiony w dziale IV tytułu IV ustawy prawo upadłościowe (tj. przepisy ogólne dotyczące postępowania po ogłoszeniu upadłości)¹³ należy przyjąć, że obowiązek wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów w postępowaniach upadłościowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe występuje w tzw. właściwym postępowaniu upadłościowym¹⁴, które ma charakter postępowania wykonawczego zmierzającego do likwidacji majątku upadłego i dokonania podziału funduszy masy upadłości¹⁵ ewentualnie do zawarcia układu, albo oddłużenia upadłego będącego osobą fizyczną.

W przypadku postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości, które ma cechy postępowania rozpoznawczego¹⁶ obejmującego postępowanie związane z oceną przesłanek ogłoszenia upadłości i kończącym się wydaniem postanowienia

¹¹ P. Wołowski, *Elektroniczne środki komunikacji w postępowaniu upadłościowym i restrukturyzacyjnym*, „Doradca Restrukturyzacyjny” 2020, 1, s. 94.

¹² Ibidem, s. 94.

¹³ Tzn. właściwe postępowanie upadłościowe. Szerzej np. zob. R. Lewandowski, P. Wołowski, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, Warszawa 2014, s. 145.

¹⁴ Por. Postanowienie SN z 11.3.1998 r., III CKN 410/97, Legalis nr 42896.

¹⁵ Por. Wyrok TK z 20.11.2007 r., SK 57/05, Legalis nr 88877.

¹⁶ Na rozpoznawczy charakter postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości jako *sui generis* postępowania cywilnego wskazuje się w piśmiennictwie prawniczym. Por. P. Pogonowski, *Dopuszczalność zażalenia w postępowaniu upadłościowym – Zagadnienia wybrane*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2005, nr 12, s. 56–57.

w tym przedmiocie należy podkreślić, że ustawodawca na mocy odesłania w art. 35 Pr.Upad przyjął również mechanizm wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. Mechanizm ten również występuje w postępowaniu w sprawach orzekania zakazu prowadzenia działalności gospodarczej (art. 376 ust. 1 Pr.Upad) oraz w postępowaniach z zakresu międzynarodowego postępowania upadłościowego (art. 381 Pr.Upad).

W konsekwencji należy przyjąć, że ustawodawca w postępowaniach upadłościowych co do zasady wprowadził unitarny mechanizm wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe niezależnie od charakteru postępowania czy też rodzaju pisma procesowego oraz dokumentu¹⁷.

Modyfikacje obowiązku wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów w postępowaniu upadłościowym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe

Ustawodawca w stosunku do art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio* wprowadził inne przepisy (modyfikatory), które wpływają na treść normy prawnej nakazującej wnoszenie pism procesowych oraz dokumentów w postępowaniach upadłościowych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. Innymi słowy w zakresie przedmiotowej normy prawnej ustawodawca zastosował technikę rozczłonkowania treściowego przedmiotowej normy prawnej. Przy czym z uwagi na to, że przepis art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio* pod względem syntaktycznym normy prawnej jest przepisem zrębowym niepełnym, to pod względem rozczłonkowania treściowego normy prawnej należy uznać go za przepis centralny ułomny¹⁸. W związku z tym w pierwszej kolejności modyfikacje należy odnieść do elementów syntaktycznych normy prawnej występujących w art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio*, a dopiero potem można odnieść modyfikatory do brakującego elementu syntaktycznego (tj. adresata normy) tej normy i to po uzupełnieniu przepisu zrębowego niepełnego (art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio*) o brakujący element syntaktyczny. Następnie po zrekonstruowaniu pod względem

¹⁷ P. Wołowski, *Elektroniczne...*, s. 94.

¹⁸ Szerzej na temat przepisu centralnego ułomnego zob. M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2006, s. 119.

syntaktycznym normy prawnej, i uwzględnieniu modyfikatorów dla wszystkich elementów syntaktycznych należy odczytać treść normy prawnej¹⁹.

1. Przepis art. 216ab Pr.Upad jako modyfikator obowiązku wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów w postępowaniu upadłościowym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe

Przepis art. 216ab Pr.Upad jako modyfikator treści normy prawnej nakazującej wnoszenie pism procesowych oraz dokumentów w postępowaniu upadłościowym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe przez ustawodawcę został *expressis verbis* wskazany w treści art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio*.

Zgodnie z brzmieniem art. 216ab Pr.Upad pisma procesowe i dokumenty zawierające informacje niejawne w rozumieniu ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2019 r., poz. 742 oraz z 2022 r., poz. 655), a także oferty składane w toku przetargu lub aukcji wnosi się z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe.

W przepisie art. 216ab Pr.Upad mamy do czynienia z kondensacją norm prawnych, czyli ustawodawca w przepisie tym wyraził dwie normy prawne, a co najmniej ich fragmenty. Przepis ten poza tym, że jest modyfikatorem normy prawnej zrekonstruowanej o przepis zrębowy nie zupełny, czyli o art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio*, to jest również przepisem zrębowym nie zupełnym dla oddzielnego wyrażenia normokształtnego, czyli samodzielnej normy prawnej zrekonstruowanej w oparciu o ten przepis.

Przepis art. 216ab Pr.Upad wysławia wyrażenie normokształtne, że w ramach postępowania upadłościowego każde pismo procesowe i dokumenty zawierające informacje niejawne, a także każda oferta składana w toku przetargu lub aukcji wnosi się z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. Innymi słowy treść tego przepisu w ramach postępowania upadłościowego zakazuje wnoszenia przedmiotowych pism procesowych i dokumentów, a także ofert składanych w toku przetargu lub aukcji przeprowadzanych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. *Ratio legis* normy prawnej zrekonstruowanej w oparciu o art. 216ab Pr.Upad sprowadza się do zapewnienia ochrony informacji zawartych w pismach procesowych i dokumentach zgodnie z przepisami szczególnymi²⁰ oraz zapewnieniu prawidłowości

¹⁹ Por. *ibidem*, s. 119.

²⁰ P. Wołowski, *Elektroniczne...*, s. 92.

przeprowadzenia postępowania przetargowego lub aukcji w ramach postępowania upadłościowego.

Należy podkreślić, że ustawodawca w stosunku do samodzielnej normy prawnej zrekonstruowanej w oparciu o art. 216ab Pr.Upad nie przewidział modyfikatorów. W związku z tym obowiązek wnoszenia pism procesowych i dokumentów zawierających informacje niejawne, a także składania ofert w toku przetargu lub aukcji, które są przeprowadzane w ramach postępowania upadłościowego z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe jest obowiązkiem bezwzględny, od którego ustawodawca nie przewidział wyjątków.

2. Przepis art. 216aa Pr.Upad jako modyfikator obowiązku wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów w postępowaniu upadłościowym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe

Zgodnie z treścią art. 216aa ust. 1 Pr.Upad wierzyciele, którym przysługują należności ze stosunku pracy, z wyjątkiem roszczeń z tytułu wynagrodzenia reprezentanta upadłego lub wynagrodzenia osoby wykonującej czynności związane z zarządaniem lub nadzorem nad przedsiębiorstwem dłużnika, należności alimentacyjne oraz renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci i renty z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę, mogą wnosić pisma procesowe oraz dokumenty z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. Przepis ten przyznaje wskazanym w tym przepisie wierzycielom uprawnienie do wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów w sposób tradycyjny (tj. w postaci papierowej). Adresatem normy prawnej zrekonstruowanej w oparciu o art. 216aa ust. 1 Pr.Upad są tylko osoby fizyczne. Ustawodawca, uchwalając ten przepis dostrzegł zjawisko wykluczenia cyfrowego²¹, i w konsekwencji kierował się poszanowaniem prawa do sądu osób wykluczonych cyfrowo.

Mimo że przepis art. 216aa ust. 1 Pr.Upad jest zredagowany obok art. 216a ust. 1 Pr.Upad jest oddzielnym przepisem zrębowym zupełnym, gdyż każdy zawiera swoje wyrażenie normokształtne (przewiduje różnych adresatów i różne okoliczności, a zatem różne zakresy zastosowania), choć dotyczą one takiego samego zachowania (tj. wnoszenia pism procesowych i dokumentów w postępowaniu upadłościowym do organów sądowych i pozasądowych).

---

²¹ Wykluczenie cyfrowe to zjawisko społeczne obejmujące osoby bez dostępu do sieci internetowej i nowoczesnych form komunikacji albo z brakiem umiejętności posługiwania się internetem itd.

W art. 216aa ust. 2 Pr.Upad ustawodawca zawarł modyfikator normy prawnej zrekonstruowanej w oparciu o art. 216aa ust. 1 Pr.Upad. Zgodnie z brzmieniem art. 216aa ust. 2 Pr.Upad osoby, o których mowa w ust. 1, mogą również wnosić wnioski lub składać oświadczenia i dokumenty w biurze podawczym każdego sądu rejonowego, przekazując ustnie treść wniosku lub oświadczenia pracownikowi biura podawczego oraz składając dokumenty sporządzone w postaci papierowej.

W konsekwencji wyrażenie normokształtne wysłowione art. 216aa ust. 1 Pr.Upad po uwzględnieniu przepisu art. 216aa ust. 2 Pr.Upad (modyfikator) przybiera postać: wierzycielom, którym przysługują należności ze stosunku pracy, z wyjątkiem roszczeń z tytułu wynagrodzenia reprezentanta upadłego lub wynagrodzenia osoby wykonującej czynności związane z zarządem lub nadzorem nad przedsiębiorstwem dłużnika, należności alimentacyjne oraz renty z tytułu odszkodowania za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci i renty z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę (adresat normy) przysługuje uprawnienie wnoszenia pism procesowych i dokumentów w postępowaniu upadłościowym do organów sądowych i pozasądowych z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe (tj. w sposób tradycyjny w postaci papierowej) oraz przysługuje uprawnienie do wnoszenia wniosków lub składania oświadczeń i dokumentów w biurze podawczym każdego sądu rejonowego, przekazując ustnie treść wniosku lub oświadczenia pracownikowi biura podawczego.

Istotnym przepisem w zakresie ustalenia treści normy zrekonstruowanej w oparciu o przepis art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio* oraz normy zrekonstruowanej w oparciu o przepis art. 216aa ust. 1 Pr.Upad jest przepis art. 216aa ust. 5 Pr.Upad, który stanowi, że jeżeli wierzyciele, o których mowa w ust. 1 (art. 216aa Pr.Upad – P.W), wnoszą pismo za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe, przepis art. 130 § 6 Kodeksu postępowania cywilnego²² stosuje się odpowiednio. W art. 216aa ust. 5 Pr.Upad zachodzi kondensacja treści norm prawnych.

Po pierwsze, przepis ten uprawnia wierzycieli, o których mowa w art. 216aa ust. 1 Pr.Upad, do wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe. W związku z tym art. 216aa ust. 5 Pr.Upad jest modyfikatorem zarówno normy prawnej zrekonstruowanej w oparciu o art. 216a ust. 1 Pr.Upad *in principio*, jak i normy prawnej zrekonstruowanej w oparciu o art. 216aa ust. 1 Pr.Upad. W konsekwencji wierzyciele, o których mowa w art. 216aa ust. 1 Pr.Upad mają prawo wyboru

²² Tekst jedn.: Dz.U. z 2023 r., poz 1550; dalej: KPC.

w zakresie sposobu wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów w postępowaniu upadłościowym.

Po drugie, przepis art. 216aa ust. 5 Pr.Upad wysławia normę kompetencyjną dla organów postępowania, do których wierzyciele o których mowa w art. 216aa ust. 1 Pr.Upad wnoszą pisma za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe bez wymaganej opłaty, aby uznali przedmiotowe pisma za bezskuteczne, czyli uznali, że pismo wniesione bez wymaganej opłaty nie wywołuje skutków prawnych, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do organu postępowania, o czym sąd poucza wnoszącego pismo. Przy czym w razie jednoczesnego wniesienia za pośrednictwem systemu teleinformatycznego więcej niż jednego pisma podlegającego opłacie żadne z tych pism nie wywołuje skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma do sądu, jeżeli nie uiszczono opłaty w wysokości sumy opłat należnych od wszystkich pism (art. 130 § 6 KPC).

3. Przepis art. 491² ust. 3 Pr.Upad jako modyfikator obowiązku wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów w postępowaniu upadłościowym za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe

3.1. Kondensacja norm prawnych jako cecha art. 491² ust. 3 Pr.Upad

Przepis art. 491² ust. 3 Pr.Upad ma zastosowanie w postępowaniu upadłościowym prowadzonym wobec osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej, czyli w upadłości konsumenckiej.

Zgodnie z art. 491² ust. 3 Pr.Upad wniosek o ogłoszenie upadłości może zgłosić dłużnik, z uwzględnieniem przepisów art. 8 i art. 9. Do wniosku o ogłoszenie upadłości i innych pism procesowych oraz dokumentów składanych przez dłużnika stosuje się odpowiednio przepis art. 216aa. W przypadku, o którym mowa w art. 216aa ust. 1, wniosek o ogłoszenie upadłości składa się na formularzu.

Przepis ten z uwagi na swoją treść normatywną należy uznać za modyfikator innych przepisów centralnych ułomnych. Ustawodawca w przepisie tym skondensował przy tym trzy modyfikatory²³. W art. 491² ust. 3 Pr.Upad mamy do czynienia z tzn. kondensacją ewidentną i w konsekwencji każde zdanie wysłowione w tym przepisie należy odczytywać jako oddzielny przepis²⁴ (modyfikator). Na podstawie zdania pierwszego można zdekodować wypowiedź normokształtną, że dłużnik będący osobą fizyczną ma kompetencje do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej w sytuacji, gdy był przedsiębiorcą albo współnikiem osobowych

²³ Podobnie A. Hrycaj, *Czy po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej...*

²⁴ Zob. M. Zieliński, *Wykładnia...*, s. 130.

spółek handlowych, po zaprzestaniu prowadzenia przez niego działalności gospodarczej, jeżeli od dnia wykreślenia z właściwego rejestru nie upłynął rok albo faktycznie prowadził działalność gospodarczą, nawet wówczas, gdy nie dopełnił obowiązku jej zgłoszenia we właściwym rejestrze, jeżeli od dnia zaprzestania prowadzenia działalności nie upłynął rok. Innymi słowy, art. 491² ust. 3 Pr.Upad *in principio* jest modyfikatorem wyrażenia normokształtnego z art. 491¹ ust. 1 Pr.Upad.

Zdanie drugie art. 491² ust. 3 Pr.Upad jest modyfikatorem normy prawnej odtworzonej z art. 216aa ust. 1 Pr.Upad. Modyfikacja sprowadza się do rozszerzenia zakresu adresatów tej normy prawnej. Innymi słowy ustawodawca również w upadłości konsumenckiej przyznał dłużnikowi uprawnienie do wnoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz innych pism procesowych oraz dokumentów w sposób tradycyjny (tj. w postaci papierowej), ewentualnie ustnie w biurze podawczym każdego sądu rejonowego.

Natomiast art. 491² ust. 3 zd. 3 Pr.Upad jest modyfikatorem ogólnej normy procesowej dotyczącej pism procesowych, i na podstawie tego modyfikatora należy odczytać wyrażenie normokształtne, że jeżeli dłużnik w upadłości konsumenckiej nie składa wniosku o ogłoszenie upadłości za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe, to ma obowiązek przedmiotowy wniosek złożyć na formularzu²⁵.

3.2. Czy art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad przyznaje upadłemu uprawnienie do składania pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w postępowaniu upadłościowym prowadzonym po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej?

W literaturze przedmiotu reprezentowane jest stanowisko, że na podstawie art. 491² ust. 3 Pr.Upad w upadłości konsumenckiej uprawnienie do wnoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz innych pism procesowych oraz dokumentów przysługuje tylko dłużnikowi, a nie upadłemu. Konsekwencją tak odczytanej normy prawnej w oparciu o ten przepis jest to, że osobie fizycznej przedmiotowe uprawnienie przysługuje tylko w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości. Innymi słowy uprawnienie tej osoby wygasa na skutek wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości. W konsekwencji w postępowaniu upadłościowym prowadzonym po ogłoszeniu upadłości osoba ta musi składać pisma procesowe oraz

²⁵ Zgodnie z art. 491² ust. 6 Pr.Upad Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, wzory formularzy wniosku o ogłoszenie upadłości, mając na uwadze podmiot, który składa wniosek, oraz zakres informacji, których umieszczenie we wniosku jest niezbędne.

dokumenty tylko za pośrednictwem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe.

Powyższy pogląd uzasadnia się przede wszystkim brzemieniem art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad, w którym mowa jest o dłużniku, a nie o upadłym (wykładnia językowa) oraz wykładnią systemową²⁶. W celu ustosunkowania się do przedmiotowej tezy należy w pierwszej kolejności ustalić, czy dłużnik to upadły, a następnie ocenić, czy przyjęcie stanowiska, że w upadłości konsumenckiej uprawnienie do wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów, z pominięciem systemu telefotometrycznego obsługującego postępowanie sądowe, przysługuje tylko dłużnikowi, a nie upadłemu nie narusza innych norm, obowiązujących już w systemie prawnym w szczególności norm hierarchicznie wyższych.

3.2.1. Czy dłużnik to upadły?

Ustawodawca w prawie upadłościowym nie zawarł definicji legalnej zwrotu językowego „dłużnik”. W związku z powyższym przy ustaleniu treści normatywnej zwrotu językowego „dłużnik” na gruncie art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad w pierwszej kolejności należy odwołać się do języka prawniczego. Zgodnie z tym językiem dłużnikiem jest podmiot prawa obciążony obowiązkiem świadczenia, czyli adresat normy prawnej wyznaczającej stosunek zobowiązaniowy²⁷. Świadczenie dłużnika na podstawie normy prawnej wyznaczającej stosunek zobowiązaniowy ma być spełnione na rzecz drugiego podmiotu prawa wymienionego w sformułowaniu tej normy czyli na rzecz wierzyciela²⁸.

W stosunku do dłużnika, który stał się niewypłacalny, może zostać ogłoszona upadłość (art. 10 Pr.Upad). W upadłości konsumenckiej dłużnik (osoba fizyczna) jest przy tym niewypłacalny, jeżeli nie spełnia swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych w wyniku utraty zdolności do ich wykonania (art. 11 ust. 1 Pr.Upad).

Podmiot prawa, w stosunku do którego sąd ogłosił upadłość, określa się upadłym (art. 185 ust. 1 Pr.Upad). Z treści tego przepisu nie wynika, że podmiot prawa, który stał się upadłym przestaje być dłużnikiem. Również przepisy regulujące skutki ogłoszenia upadłości co do zobowiązań upadłego (art. 83–116 Pr.Upad) nie przewidują wygaśnięcia stosunków zobowiązaniowych, w których dłużnikiem jest upadły. Innymi słowy ogłoszenie upadłości nie skutkuje tym, że upadły przestaje być dłużnikiem. Przyjęcie innej tezy stoi w opozycji do celów postępowania upadłościowego, które przede wszystkim prowadzi się w celu zaspokojenia w jak naj-

²⁶ Zob. I. Gil, J. Gołaczyński, Ł. Goździaszek, K. Rogala, *Ustawa...*, kom. do art. 19 uw. 148 i tam cyt. literatura; A. Hrycaj, *Czy po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej...*

²⁷ P. Machnikowski, [w:] K. Osajda (red.), *System prawa prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna*, t. V, Warszawa 2020, s. 137.

²⁸ Ibidem.

wyższym stopniu roszczeń wierzycieli, a w stosunku do osoby fizycznej również tak, aby umożliwić umorzenie zobowiązań upadłego niewykonanych w postępowaniu upadłościowym²⁹. W związku z tym każdy upadły jest dłużnikiem, a nie każdy dłużnik jest upadłym, czyli zwrot językowy „dłużnik” jest zwrotem do którego zakresu wchodzi zwrot językowy „upadły”. Innymi słowy jest to sytuacja inkluzji, którą wyraża zwrot: w analizowanym przypadku węższe zakresowo znaczenie (upadły), które tym samym spełnia również kryteria znaczenia (dłużnik) w rozumieniu art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad (rysunek 1).

Rysunek 1. Zawarcie pojęcia „upadły” w pojęciu „dłużnik”

Źródło: opracowanie własne.

W konsekwencji art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad nie powinno się odczytywać w oparciu o wnioskowanie *a contrario*, czyli jeśli dłużnik to nie upadły.

Ponadto należy podkreślić, że ustawodawca w części trzeciej ustawy prawo upadłościowe, regulującej odrębne postępowania upadłościowe, przyjął odmienne rozwiązanie legislacyjne niż w części pierwszej tej ustawy, w której wyraźnie oddzielił w sposób chronologiczny regulacje dotyczące postępowania o ogłoszenie upadłości od postępowania upadłościowego prowadzonego po ogłoszeniu upadłości. W związku z tym, uwzględniając midikontekst, ujmujący wyraz w obrębie całej wyższej jed-

²⁹ Zob. art. 2 Pr.Upad w którym mowa jest o zasadzie optymalizacji. Szerzej np. zob. A. Hrycaj [w:] A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz (red.), *System prawa handlowego. Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*. Tom 6, Warszawa 2020, s. 24 i 25; J. Kruczałak-Jankowska, *Ogłoszenie upadłości. Skutki dotyczące zobowiązań w krajowym i transgranicznym postępowaniu upadłościowym*, Warszawa 2010, s. 24 i 25; P. Wołowski, *Kolizja zasady ochrony interesów masy upadłości z zasadą zaufania w prawie cywilnym*, Sopot 2018, s. 30–32.

nostki systematyzującej, tj. do tytułu V części trzeciej ustawy prawo upadłościowe należy przyjąć, że minikontekst w stosunku do wyrazu dłużnik w art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad nie przesądza o tym, że w upadłości konsumenckiej, upadły nie ma uprawnienia do wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w postępowaniu upadłościowym prowadzonym po ogłoszeniu jego upadłości.

3.2.2. Uprawnienie upadłego do wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe z perspektywy systemu prawa

W literaturze przedmiotu dla wzmocnienia argumentacji za przyjęciem tezy o tym, że tylko w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości konsumenckiej dłużnikowi przysługuje uprawnienie do wnoszenia wniosku o ogłoszenie upadłości oraz innych pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe powołuje się na wnioski z przeprowadzanej wykładni systemowej³⁰. Za przyjęciem tej tezy ma przemawiać umieszczenie odwołania do art. 216aa Pr.Upad w jednostce dotyczącej postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej (tj. w ust. 3 a nie w ust 1 art. 491² Pr.Upad).

Odnosząc się do powyższego, w pierwszej kolejności należy stwierdzić, że „reguły systemowe wykładni odnoszą sens odtwarzanego terminu do innych norm, obowiązujących już w systemie prawnym”³¹. Istota tych reguł sprowadza się do osiągnięcia wyniku takiej interpretacji, aby odtwarzany sens danego zwrotu językowego został ustalony w takim sensie, który nie byłby niezgodny z normami hierarchicznie wyższymi (zachowując spójność pionową systemu), a także z obowiązującymi w systemie zasadami systemu lub danej gałęzi prawa (zachowując spójność poziomą systemu)³². W mojej ocenie podniesione argumenty, które mają uzasadniać tezę o braku uprawnienia upadłego do składania pism procesowych i dokumentów w postępowaniu upadłościowym po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej są argumentami opartymi nie na regułach wykładni systemowej, a tzn. regułach systematyki aktu prawnego, których rola sytuuje je wśród kontekstowych

³⁰ Zob. I. Gil, J. Gołaczyński, Ł. Goździaszek, K. Rogala, *Ustawa...*, kom. do art. 19 uw. 148 i tam cyt. literatura; A. Hrycaj, *Czy po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej...*

³¹ Z. Radwański, M. Zieliński, *Wykładnia prawa cywilnego*, „Studia Prawa Prywatnego” 2006, 1, s. 20. Należy przy tym podkreślić, że istnieje w prawoznawstwie pogląd, że do reguł systemowych należą również reguły odwołujące się do sposobu systematyzowania tekstu danego aktu prawnego. Np. zob. J. Wróblewski, *Sądowe stosowanie prawa*, Warszawa 1998, s. 134.

³² *Ibidem*, s. 20.

reguł językowych, w tym przypadku do tzn. minikontekstu, czyli powiązanie zdań sąsiadujących ze sobą w art. 491² ust. 3 Pr.Upad.

Rozdzielenie reguł wykładni systemowej od tzn. reguł systematyki aktu prawnego jest konsekwencją tego, że w prawoznawstwie wyraźnie rozdzielono pojęciowo terminy „przepis prawny” i „norma prawna”³³. W związku z tym nie zgadzam się ze stanowiskiem, że skoro odwołanie do stosowania art. 216aa Pr.Upad zostało zawarte w ust. 3 art. 491² Pr.Upad, który zawiera trzy zdania, a zdanie pierwsze i trzecie tego ust. dotyczy postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości konsumenckiej, „to należy uznać, że umiejscowienie odwołania pomiędzy tymi dwoma zdaniami w ust. 3, a nie w ust. 1 oznacza, że odwołanie to dotyczy wyłącznie postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości”³⁴ konsumenckiej. Jak już wyżej wskazałem, art. 491² ust. 3 Pr.Upad jest modyfikatorem innych przepisów centralnych ułomnych, który normatywnie zawiera kondensacje trzech modyfikatorów. Każde zdanie wysłowione w tym przepisie należy odczytywać jako oddzielny przepis³⁵ (modyfikator). Jest to kwestia przyjętej techniki legislacyjnej przez ustawodawcę w zakresie odrębnych postępowań upadłościowych. Ustawodawca w części trzeciej ustawy prawo upadłościowe regulującej odrębne postępowania upadłościowe przyjął odmienne rozwiązanie legislacyjne niż w części pierwszej tej ustawy, w której wyraźnie oddzielił w sposób chronologiczny regulacje dotyczące postępowania o ogłoszenie upadłości od postępowania upadłościowego prowadzonego po ogłoszeniu upadłości. W związku z tym, uwzględniając midikontekst, ujmujący wyraz w obrębie całej wyższej jednostki systematyzującej, tj. do tytułu v części trzeciej ustawy prawo upadłościowe, należy przyjąć, że minikontekst w stosunku do wyrazu „dłużnik” w art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad nie przesądza o tym, że upadły nie ma uprawnienia do wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w postępowaniu upadłościowym prowadzonym po ogłoszeniu jego upadłości w upadłości konsumenckiej. Ponadto należy również podkreślić, że ustawodawca w prawie upadłościowym nie jest konsekwentny w zakresie stosowania zwrotu „dłużnik” tylko do postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości, gdyż zwrot ten również jest zastosowany przez ustawodawcę w postępowaniu upadłościowym prowadzonym po ogłoszeniu upadłości w sytuacji, gdy ewidentnie dana regulacja normuje sytuację prawną upadłego (np. art. 202 ust. 1, art. 361 ust. 1 pkt. 1, art. 491^{6a} ust. 2, art. 491¹⁴ ust. 2, art. 491¹⁵ ust. 1c i 1d Pr.Upad).

³³ Por. Ibidem, s. 22.

³⁴ A. Hrycaj, *Czy po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej...*

³⁵ Zob. M. Zieliński, *Wykładnia...*, s. 130.

W konsekwencji należy przyjąć, że odtworzenie treści normokształtnej z art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad w ten sposób, że upadły ma kompetencje do wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w postępowaniu upadłościowym prowadzonym po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej nie narusza spójności poziomej systemu.

3.2.2.1. Uprawnienie upadłego do wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe a zasada równości

Przyjęcie stanowiska, iż ustawodawca na mocy art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad nie przyznał dłużnikowi, w stosunku do którego ogłoszono upadłość konsumencką, uprawnienia do wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w tzw. właściwym postępowaniu upadłościowym będzie skutkowało naruszeniem zasady równości, a na gruncie prawa procesowego zasady równouprawnienia stron, która swoje źródło ma w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP³⁶. Zgodnie z tym przepisem wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Zasada równości sprowadza się do tego, „że wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się daną cechą istotną w równym stopniu, powinny być traktowane równo, tj. bez różnicowań zarówno faworyzujących, jak i dyskryminujących”³⁷. Zasadę równości należy zawsze uwzględniać przy interpretacji przepisów prawa, gdyż treść normatywna art. 32 ust. 1 Konstytucji RP odnosi się nie tylko do stanowienia prawa, ale również do jego stosowania³⁸. W konsekwencji ustrojodawca nakazuje równo traktować tych wszystkich adresatów norm prawnych, których – ze względu na przynależność do określonej klasy – uznać należy za „podobnych”³⁹.

Analizując, czy dana regulacja nie narusza konstytucyjnej zasady równości, należy w pierwszej kolejności ustalić, „czy zachodzi podobieństwo określonych podmiotów, a więc czy możliwe jest wskazanie wspólnej cechy istotnej lub faktycznej uzasadniającej równe traktowanie tych podmiotów”⁴⁰. Istotną cechą wspólną dla wierzycieli, o których mowa w art. 216aa ust. 1 Pr.Upad i osoby fizycznej będącej dłużnikiem w upadłości konsumenckiej jest zjawisko wykluczenia cyfrowego.

³⁶ Szerzej np. zob. M. Skibińska [w:] Ł. Błaszczak (red.), *Dowody w postępowaniu cywilnym. System Postępowania Cywilnego*, Tom 2, Warszawa 2021, s. 831 i tam cyt. literatura.

³⁷ J. Oniszczyk, *Równość-najpierwsza z zasad i orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2004, s. 34.

³⁸ L. Garlicki, M. Zubik [w:] L. Garlicki, M. Zubik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Tom II, Lex 2016, kom. do art 32 uw. 11.

³⁹ Ibidem, kom. do art 32 uw. 13.

⁴⁰ J. Oniszczyk, *Równość...*, s. 34.

Uprawnienie wierzycieli, o których mowa w treści art. 216aa ust. 1 Pr.Upad, do wnoszenia pism procesowych i dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe rozciąga się na całe postępowanie upadłościowe (tj. postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości oraz postępowanie upadłościowe prowadzone po ogłoszeniu upadłości). Innymi słowy wierzyciel, o którym mowa w treści art. 216aa ust. 1 Pr.Upad ma uprawnienie m.in. do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości konsumenckiej swojego dłużnika z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe (art. 216a ust. 1 w zw. z art. 35 w zw. z art. 20 ust. 1 Pr.Upad *in fine*). Po ogłoszeniu upadłości dłużnika nadal wierzyciel ten ma uprawnienie do składania pism procesowych i dokumentów w sposób tradycyjny.

Przy przyjęciu stanowiska, że w upadłości konsumenckiej upadłemu, czyli dłużnikowi, w stosunku do którego ogłoszono upadłość, nie przysługuje uprawnienie do wnoszenia pism procesowych i dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe, dojdzie do odstępstwa od zasady równości. Odstępstwo od tej zasady jest przy tym dopuszczalne, jeżeli spełnione są trzy warunki:

- ❑ wprowadzenie przez ustawodawcę różnicowanie musi być racjonalnie uzasadnione, czyli musi zachodzić związek z celem i treścią przepisów, w których zawarta jest kontrolowana norma;
- ❑ waga interesu, któremu ma służyć różnicowanie podmiotów podobnych, musi pozostawać w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku ich różnego traktowania;
- ❑ różnicowanie podmiotów podobnych musi znajdować podstawę w wartościach, zasadach lub normach konstytucyjnych⁴¹.

W literaturze przedmiotu wyrażono pogląd, że za przyjęciem tezy o braku uprawnienia upadłego do składania pism procesowych oraz dokumentów po ogłoszeniu jego upadłości konsumenckiej przemawia to, że „nie ma absolutnie żadnych przekonujących argumentów uzasadniających globalną tezę o »wykluczeniu cyfrowym« konsumentów, a po drugie w przypadkach indywidualnych system prawny pozwala na zastosowanie wielu instrumentów, które pozwolą konsumentowi na należyłą obronę jego praw w postępowaniu”⁴². Za odmową przyznania upadłemu uprawnienia do składania pism procesowych oraz dokumentów w formie tradycyjnej przemawia również szybkość, sprawność postępowania, gdyż czynność wprowadzenia danych z pism procesowych do systemu teleinformatycznego

⁴¹ Ibidem, s. 34.

⁴² A. Hrycaj, *Czy po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej...*

obsługującego postępowanie sądowe została przerzucona na pracowników sądów i w konsekwencji dopuszczanie do składania pism papierowych na etapie postępowania po ogłoszeniu upadłości jest nadmiernym obciążeniem sądów⁴³.

Odnosząc się do powyższej argumentacji, należy po pierwsze, podkreślić, że ustawodawca przyjął domniemanie, że adresaci normy zrekonstruowanej w oparciu o art. 216aa ust. 1 i art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad są podmiotami wykluczonymi cyfrowo. Przy czym jest to domniemanie niewzruszalne (*praesumptio iuris ac de iure*), czyli kwestia faktycznego wykluczenia cyfrowego nie podlega badaniu przez organy sądowe i pozasądowe, a adresat przedmiotowej normy prawnej nie musi udowadniać, czy też uprawdopodobniać, że faktycznie jest podmiotem wykluczonym cyfrowo. Po drugie, przytoczone argumenty nie uzasadniają tezy o braku uprawnienia upadłego do składania pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w upadłości konsumenckiej, gdyż argumenty te można również odnieść do rozwiązania normatywnego regulującego sytuację wierzycieli, o których mowa w art. 216aa ust. 1 Pr.Upad. W związku z tym, zachowując konsekwencję, należałoby również wierzycielom, o których mowa w art. 216aa ust. 1 Pr.Upad, odmówić uprawnienia do składania pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w ramach tzw. właściwego postępowania upadłościowego w upadłości konsumenckiej. Po trzecie, należy podkreślić, że w 2021 roku 3,8 mln Polaków było wykluczonych cyfrowo-społecznie⁴⁴, czyli jest to istotny problem społeczny. Po czwarte, kwestia uregulowania w systemie prawa instrumentów, których zastosowanie pozwala na obronę praw osoby fizycznej (upadłego) w upadłości konsumenckiej jest zagadnieniem indyferentnym na treść normy prawnej zrekonstruowanej m.in. w oparciu o art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad. Po piąte, należy wskazać, że ustawodawca miał świadomość, że przyznanie prawa do składania pism procesowych z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe obciąży sądy dodatkowymi czynnościami i dlatego w tym celu przewidział dodatkowe etaty⁴⁵ oraz zabezpieczył odpowiednie środki finansowe (art. 35 KRZ).

Reasumując: nie występuje racjonalne uzasadnienie, które przemawiałoby za różnicowaniem zakresu uprawnienia osoby fizycznej do wnoszenia pism procesowych i dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w zależności od tego, czy osoba fizyczna jest upadłym

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Zob. również raport Fiberhost, *Włączenie cyfrowe 2022*, s. 4, <https://infowire.pl/generic/release/771121/wykluczonych-cyfrowo-jest-juz-tylko-8-polakow-ale-jednoczesnie-40-jest-niezadowolonych-z-predkosci-swojego-internetu-w-trakcie-pandemii-starsze-pokole> (dostęp: 25.08.2022).

⁴⁵ OSR do KRZ, s. 18, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12302650> (dostęp: 25.08.2022).

w upadłości konsumenckiej, czy jest wierzycielem o którym mowa w art. 216aa ust. 1 Pr.Upad. Co prawda jest to kryterium obiektywne (dłużnik, wierzyciel) jednak w kontekście przedmiotowej regulacji niemające cechy istotnej (relewantnej), gdyż cechą istotną jest wykluczenie cyfrowe. Nie wiadomo, którym interesom czy też wartościom ma służyć różnicowanie pozycji prawnej dłużnika/upadłego w upadłości konsumenckiej względem wierzycieli, o których mowa w art. 216aa ust. 1 Pr.Upad. W związku z tym również należy przyjąć, że zróżnicowanie pozycji prawnej upadłego względem wierzycieli, o których mowa w art. 216aa ust. 1 Pr.Upad, czyli podmiotów podobnych, nie znajduje uzasadnienia w wartościach, zasadach lub normach konstytucyjnych. Argument w postaci szybkości, sprawności postępowania upadłościowego⁴⁶ z uwagi na to, że można podnieść go również w stosunku do wierzycieli, o których mowa w art. 216aa ust. 1 Pr.Upad, nie jest argumentem przekonującym za odstąpieniem od zasady równości.

Z uwagi na to, że nie występuje racjonalne uzasadnienie dla zróżnicowania pozycji prawnej podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii), czyli wykluczonych cyfrowo, to w konsekwencji nie ma możliwości sprawdzenia, czy odstąpienie od zasady równości pozostaje w odpowiedniej proporcji.

W procesie wykładni art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad, przyjęcie tezy o tym, że upadłemu nie przysługuje uprawnienie do wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe będzie prowadziło do naruszenia zasady równości (art. 32 Konstytucji RP) i tym samym do niezastosowania się do podstawowej reguły systemowej wykładni prawa, „że w przypadku niejednoznaczności jakiegoś zwrotu w tekście przepisu (a właściwie – w tekście odtworzonego już wyrażenia normkształtnego) nie wolno przyjąć takiego jego znaczenia, które powodowałoby niezgodność otrzymanej normy z normą wyższego rzędu (w szczególności z normą konstytucyjną) lub z zasadą prawa”⁴⁷.

Ponadto należy pamiętać, że „interpretacja przepisów ustawowych musi być zawsze dokonywana przy zastosowaniu techniki wykładni ustawy w zgodzie z Konstytucją”⁴⁸. Innymi słowy, jeżeli na gruncie wykładni językowej możliwe jest różne rozumienie treści normy, to należy przyjmować taki rezultat wykładni, który zapewnia zgodność z zasadami konstytucyjnymi⁴⁹.

⁴⁶ Prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności stanowi jeden z filarów prawa do sądu (art. 45 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2.04.1997 r., Dz.U. z 1997 r. Nr 483, poz. 78).

⁴⁷ Z. Radwański, M. Zieliński, *Wykładnia...*, s. 20.

⁴⁸ Np. uzasadnienie orzeczenia TK z 15. 7. 1996 r., K 5/96, OTK 1996, Nr 4, poz. 30.

⁴⁹ Uzasadnienie orzeczenia TK z 7.6.1994 r., K 17/93, OTK 1994, Nr 1, poz. 11.

3.2.3. Uprawnienie upadłego do wnoszenia pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe z perspektywy założenia racjonalnego prawodawcy

Założenie o racjonalności prawodawcy⁵⁰ jest silnie powiązane z wykładnią funkcjonalną, która sprowadza się do reguł, które „nakazują odwoływać się do pewnych pozajęzykowych i pozasystemowych założeń stanowiących kontekst, w którym normy odtwarzane z tekstu mają funkcjonować”⁵¹.

Większość aspektów założenia o racjonalności prawodawcy została poruszona przy analizie treści normatywnej (analiza logiczno-językowa) oraz analizie systemowej art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad.

W tym miejscu należy jedynie podkreślić, że skoro celem regulacji umożliwiającej złożenie pism procesowych i dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe jest ochrona prawa do sądu osób fizycznych wykluczonych cyfrowo, to przyjęcie wyniku interpretacji art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad, że dłużnik, który stał się upadłym traci uprawnienie do wnoszenia pism procesowych i dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe, prowadzi do wniosku, że ogłoszenie upadłości skutkuje tym, że upadły przestaje być wykluczony cyfrowo, czyli byłby to poboczny skutek ogłoszenia upadłości, który w racjonalny sposób jest trudny do wyjaśnienia. Innymi słowy prowadzi to jednocześnie do rzeczy trudnej do logicznego wyjaśnienia i tym samym burzy założenie o idealnej wiedzy merytorycznej prawodawcy, czyli wiedzy odnoszącej się do dziedziny stosunków, które ustawodawca reguluje.

Zakończenie

Z treści normy prawnej odtworzonej m.in. o art. 491² ust. 3 Pr.Upad wynika, że osobie fizycznej będącej dłużnikiem przysługuje również uprawnienie do składania pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe w postępowaniu upadłościowym prowadzonym po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej.

⁵⁰ Założenia te przyjmują, że ustawodawca:

- 1) ma idealną wiedzę o systemie prawnym;
- 2) ma idealną wiedzę w dziedzinie, w której stanowi prawo (wiedza merytoryczna);
- 3) ma doskonałą wiedzę logiczną;
- 4) dysponuje spójnym systemem wartości. Z. Radwański, M. Zieliński, *Wykładnia...*, s. 22.

⁵¹ Ibidem, s. 22.

Odczytanie treści normatywnej art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad w ten sposób, że przez adresata tego przepisu rozumie się tylko osobę fizyczną będącą dłużnikiem w postępowaniu w przedmiocie ogłoszenia upadłości konsumenckiej, będzie skutkowało naruszeniem praw logiki formalnej, gdyż każdy upadły jest dłużnikiem, a nie każdy dłużnik jest upadłym, czyli węższe zakresowo znaczenie (upadły), które zarazem spełnia również kryteria znaczenia (dłużnik) w rozumieniu art. 491² ust. 3 zd. 2 Pr.Upad.

Odmówienie upadłemu w upadłości konsumenckiej uprawnienia do składania pism procesowych oraz dokumentów z pominięciem systemu teleinformatycznego obsługującego postępowanie sądowe będzie skutkowało nierównym traktowaniem podmiotów przynależnych do tej samej klasy (tj. wykluczonych cyfrowo) i w konsekwencji dojdzie do nieuzasadnionego zróżnicowania pozycji prawnej dłużnika w upadłości konsumenckiej względem wierzycieli, o których mowa w art. 216aa ust. 1 Pr.Upad.

Bibliografia

- Garlicki L., Zubik M. [w:] L. Garlicki, M. Zubik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Tom II, Lex 2016.
- Gil I., Gołaczyński J., Goździaszek Ł., Rogala K., *Ustawa o Krajowym Rejestrze Zadłużonych. Komentarz*, Legalis 2023.
- Hrycaj A. [w:] A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz (red.), *System prawa handlowego. Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*. Tom 6, Warszawa 2020.
- Hrycaj A., *Czy po ogłoszeniu upadłości konsumenckiej upadły-konsument może składać pisma procesowe drogą tradycyjną („papierowo”) czy też jedynym dopuszczalnym trybem jest złożenie pisma w KRZ?*, <https://ipuir.lazarski.pl/pl/aktualnosci/> (dostęp: 25.08.2022).
- Kruczalak-Jankowska J., *Ogłoszenie upadłości. Skutki dotyczące zobowiązań w krajowym i transgranicznym postępowaniu upadłościowym*, Warszawa 2010.
- Lewandowski R., Wołowski P., *Prawo upadłościowe i naprawcze*, Warszawa 2014.
- Machnikowski P. [w:] K. Osajda (red.), *System prawa prywatnego. Prawo zobowiązań – część ogólna*, t. V, Warszawa 2020.
- Oniszczyk J., *Równość-najpierwsza z zasad i orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2004.
- Pogonowski P., *Dopuszczalność zażalenia w postępowaniu upadłościowym – Zagadnienia wybrane*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2005, 12.
- Radwański Z., Zieliński M., *Wykładowia prawa cywilnego*, „Studia Prawa Prywatnego” 2006, 1.
- Skibińska M. [w:] Ł. Błaszczak (red.), *Dowody w postępowaniu cywilnym. System Postępowania Cywilnego*, Tom 2, Warszawa 2021.

Wołowski P., *Kolizja zasady ochrony interesów masy upadłości z zasadą zaufania w prawie cywilnym*, Sopot 2018.

Wołowski P., *Elektroniczne środki komunikacji w postępowaniu upadłościowym i restrukturyzacyjnym*, „Doradca Restrukturyzacyjny” 2020, 1.

Wróblewski J., *Sądowe stosowanie prawa*, Warszawa 1998.

Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2006.